

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Neprizadevanje pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 Dtn. za inostranstvo 80 Dtn. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davki posebej. Polt. ček. rač. 11.153. Telefon 8112

Potrebne glose

Naš uvodnik »Za nov optimizem« od 13. jan. t. l. je izzval po poročilih, ki jih prejmemo, toliko v učiteljski kolikor v drugi slovenski javnosti, izredno pozornost in najraznovrstnejša tolmačenja. Ker pa vprašanje, ki se ga je omenjeni uvodnik dotaknil, niti po svojem predmetu, niti po svoji pereči aktualnosti, ne more prenesti nikakih dvoumnosti, še manj pa kakih sofističnih zavijanj in podtikanj, se nam zdi potrebno, vrniti se ponovno k razmotrivanju tega vprašanja.

Govorili smo o duhovni in materialni krizi naše dobe, t. j. dobe, v kateri živimo mi, sedanjí rod, z obema nogama in — če se nam kdaj posreči ugotoviti kako resnico o tej krizi — živimo v tej dobi tudi z glavami.

Res je: ta splošna kriza ni naša slovenska posebnost ali predprava, a je vendar tudi slovenska. Lahko si unitarist, lahko avtonomist, da se poslužimo današnjega političnega žargona, v enem ali drugem primeru te drži kriza v svojem dušnem obsevu.

Prav tako je res, da se nahaja vsa naša kultura — slovenska prav tako kakor svetovna — v težkem in odločilnem razdobju.

Vse te ugotovitve spadajo v politično kategorijo, zavedamo se tega, a smo jih kljub temu zapisali tudi v »Učiteljski tovariš«, čeprav naša organizacija ni politična v ožjem pomenu te besede in naše stanovsko glasilo ni političen tednik.

Vsak narod ima danes svoje težko vprašanje, zato tudi mi Slovenci nismo brez nje, in se glede tega res ne moremo pritoževati, da bi bili kakor koli zapostavljeni.

Res je pa tudi, da smo Slovenci s svojo državo Jugoslavijo tako tesno povezani, da se more govoriti o rešitvi našega slovenskega vprašanja le s posebnim ozirom na to našo državno in življenjsko povezanost.

Izven tega okvira ne vidimo nikake slovenske življenjske možnosti, zato dajmo državi, kar je državnega, a Slovencem, kar je slovenskega. Tak unitarizem je edino jamstvo tudi za naš narodni obstoj, ker bi slovenski »separatizem za vsako ceno« pomenjal pogubo slovenskega naroda.

Kljub temu pravilnemu spoznanju si pa ne moremo in ne smemo zakrivati oči pred dejstvom, da živimo Slovenci v posebnih težkih razmerah, različnih in svojstvenih po zemljepisnem, demografskem, socialnem in gospodarskem položaju. Te svojstvene in od drugih jugoslovanskih pokrajin različne slovenske razmere zahtevajo svojevrstnih delovnih metod na vseh kulturnih področjih.

Nobena druga banovina v naši državi ni tako gosto naseljena kakor naša, ki ne more prehranjevati svojega prebivalstva. Izseljevanje iz Slovenije je nujen gospodarski pojav. Ni ena banovina ni narodno tako ogrožena kakor Slovenija. Glede našega šolstva moramo imeti Slovenci docela svojevrstne zahteve, kajti naša populacijska, gospodarska in socialna struktura potrebuje vse drugačnih in več šol kot druge dežele. Naša obrt in trgovina se bori z drugačnimi težkočami nego ostali jugoslovanski predeli, zato so za njuno asanacijo potrebni drugačni obrtni in trgovski politični ukrepi. Tudi naša socialna in zdravstvena politika bi se morala ozirati na specialne slovenske prilike in hoditi v primerjavanju tozadevnih okvirnih vsedravnih zakonov svoja separata pota.

In tako dalje ad infinitum. Kamor koli sežemo v polno slovensko življenje, povsod se nam pokažejo svojevrstno pereči slovenski problemi, ki ostajajo kljub vsem dobrotam unitarizma ter unitarističnim geslicam še nadalje odprti in nerešeni.

Vzrokov torej več kot dovolj, da se moramo neprestano vračati v domače loge in poudarjati njihovo posebno akutno stanje.

Vsak resničen jugoslovanski patriot mora delati na svojem terenu, ker je to edino mogoče in ker s takim konkretnim delom najboljše služi tudi skupni jugoslovanski stvari. Samo dober Slovenec je tudi dober Jugoslovian, dober Slovenec pa si samo vsled koristnega konkretnega dela, ne pa zaradi bobnečih udarnic in visokodonečih geslic. Tako jugoslovanstvo je vsekakor zelo poceni, a ljudstvo nima od njega ničesar.

Za nas učitelje obstaja ta slovenska realnost prav tako kakor za vsakega drugega Slovenca. Svoje rodoljubje in pravo državno miselnost moramo pokazati z realnim delom na onem delovnem področju, kamor nas je — ne proti naši volji — narod postavil. Z vso dobro voljo in odprtimi očmi moramo spremljati življenje okolice, kjer opravljamo svojo službo, za katero smo plačani. Pri zavedanju si moramo, da zaživi življenjska stvarnost našega naroda v otipljivih študijskih rezultatih za našo lastno, kakor tudi za uporabo vseh činiteljev, ki jim je naložena skrb za čim boljše pospeševanje vsega gospodarskega in kulturnega življenja našega naroda. Predobro vemo, ker nismo naivni, da sam študij miljeja in otroka po slovenskem učitelju ne bo zadostoval za rešitev slovenskega vprašanja, toda z vso pravico lahko vprašamo: Katero šolsko in izvenšolsko delo učiteljstva bo bolj in smotrneje fundirano nego ono, ki temelji na sistematičnem proučevanju njegovega šolskega okoliša?

Še dva predloga za finančni zakon

Izvršni odbor JUU je poslal na merodajno mesto, poleg že objavljenih, tudi sledeča dva predloga za finančni zakon za leto 1938./1939.

Stanarina učiteljev narodnih šol, dodeljenih srednjim šolam.

Pri V. odstavku, točka 1., § 33. finančnega zakona za leto 1937./1938. za besedami: meščanskim šolam, se doda: ... »in srednjim šolam«.

Utemeljitev: S finančnim zakonom za leto 1937./1938. je v V. odstavku, točka 1., § 33. priznana med drugim stanarina vsem učiteljem narodnih šol, ki so dodeljeni meščanskim šolam. Taki učitelji se dodeljujejo meščanskim šolam največ zaradi tega, ker poleg učiteljske izobrazbe, razpolagajo še s posebno strokovno usposobljenostjo za novo delo. Po tekstu omenjenega zakonskega predpisa se izplačuje stanarina po krajih službovanja.

V praksi obstajajo tudi primeri, da so učitelji, ki razpolagajo s specialnimi strokovnimi kvalifikacijami, dodeljujejo na delo srednjim šolam. Dodeljujejo se največkrat gimnazijam kot učitelji veččin ali kot predmetni učitelji.

Tem učiteljem, dodeljenim na delo v gimnaziji, je stanarina osporjena. Kot edini argument za osporavanje se navaja to, da z zakonom ni regulirano vprašanje stanarine učiteljem, dodeljenim srednjim šolam. Zaradi primerjave navajamo tak primer: dva učitelja narodnih šol, z enakimi specialnimi kvalifikacijami, sta dodeljena v isto mesto kot učitelja telovadbe in to: eden meščanski šoli, a drugi gimnaziji. Onemu prvemu se prizna in izplačuje stanarina; drugemu, ki je v gimnaziji, je osporjena. Stanarina kot atribut učiteljskih dohodkov, je priznana vsem dodeljenim učiteljem, pa bodisi da so dodeljeni ministrstvu prosvete ali banki upravi. Od tega so izvzeti edino učitelji, dodeljeni gimnazijam.

Ker ni razloga za negiranje stanarinske pravice učiteljem, dodeljenim srednjim šolam, prosimo, da se predložena dopolnitev, ki je popolnoma upravičena, vnese v finančni zakon za leto 1938./1939. To tudi zaradi tega, ker je verjetno, da je pri omenjenem zakonskem predpisu slučajno izpadla beseda »in srednjim šolam«.

Popravek predpisa točke 5., § 33. finančnega zakona za leto 1937./1938.

V II. odstavku, točke 5., § 33. finančnega zakona za leto 1937./1938. se ukine beseda: ... »neposredno«.

Utemeljitev: Po točki 5. § 33. finančnega zakona za leto 1937./1938. je čas nacionalnega dela, prebit v verskih prosvetnih avtonomijah in družbi sv. Cirila in Metoda, priznan kot čas aktivne državne službe. Odveč bi bilo govoriti na tem mestu o nacionalnih in patriotskih zaslugah učiteljstva, ki je službovalo v teh ustanovah. Po omenjenem zakonskem predpisu se prizna ta čas službovanja pogojno s tem, ako je prestop iz versko-prosvetne službe, torej privatne službe, v državno službo bil neposreden, odnosno brez vsake prekinitve. Z drugimi besedami ta olajšava velja šele tedaj, ako med versko prosvetno službo in državno službo obstoja popolna kontinuiteta.

Je nekaj učiteljev, ki so službovali na teritoriju, ki je po mirovni pogodbi pripadel kateri od sosednih držav. Zaradi teh predlagamo popravek. Oni so iz nacionalno idealnih razlogov še nadalje ostali učitelji svojega naroda toliko časa, dokler so jim razmere dopuščale. V našo državno službo so prišli šele tedaj, ko je to moralo biti, ko so bili zaradi nacionalne misije formalno obsojeni na preganjanje.

Pri nas niso mogli biti takoj sprejeti v državno službo, nego so čakali leta in še čakajo. Taki zaslužni nacionalni delavci se ne morejo okoristiti z olajšavo, o kateri se govori in to samo zaradi besede: »neposredno« odnosno zaradi tega, ker je obstojala prekinitve njihovega službovanja. Zakaj je nastalo prekinjenje, se da jasno sklepati iz tega, ker so bili preganjani. Z omenjenim predpisom je zakonodavec nameraval dati priznanje vsem zaslužnim nacionalno-prosvetnim delavcem. Beseda »neposredno« je prišla samo kot predpostavka, da se z omenjeno olajšavo okoristijo vsi učitelji iz versko-prosvetnih ustanov.

Predlagani popravek je upravičen tako iz nacionalnega, kakor tudi iz socialnega stališa.

Na osnovi razloženega prosimo, da se predlagani popravek ugotovi tudi v finančnem zakonu za leto 1938./1939., s čimer se bo dalo veliko priznanje našim zaslužnim nacionalnim prosvetnim misijonarjem.

Pereče vprašanje

Anketa o celibatu učiteljic ni odkrila le splošnega mnenja o materialnih in moralnih nevedenostih, s katerimi bo posegla ta uredba v zasebno življenje učiteljic, bodisi onih, ki jim je vstop v zakon onemogočen, kakor tudi tistih, ki se bodo tudi kljub temu poročile, a bodo morale resignirati na poklic in na dohodek. Ob tej priložnosti se je razgalila še druga stran življenja med našim učiteljstvom, ki začuda ni videti nič manj skeleča kot celibat. To je razmerje med upravitelji in ostalim učiteljstvom, zlasti pa učiteljicami.

Prav dobro se zavedamo košljivosti tega vprašanja, saj vemo, da ko bi bilo vsakemu na prosto dano, izraziti svoje mnenje in povedati svoje izkušnje, bi šle pritožbe od obeh strani v neskončnost; da, čisto bi ne manjkalo niti prostostva. Toda, komu bi to hani? Ali bi ne oblatili sami sebe, ali ne bi prepada še povečali?

Ne, tega ne nočemo, saj je ena izmed nalog našega odseka, učiteljice vsestransko aktivizirati, kar bo gotovo doprineslo tudi k boljšemu medsebojnemu razumevanju in k znosnejšemu sožitju. Toda, ako bi pa bilo v interesu zboljšanja razmer, da bi molče prezrle dejstvo, da večina odgovorov na anketo govori z isto ogorčenostjo in zagrenjenostjo, kakor proti celibatu, tudi proti načinu postopanja upraviteljev do učiteljstva na šoli, zlasti do učiteljic? Značilno pri tem je dejstvo, da so med njimi kolegije najrazličnejše starosti, poročene in neporočene.

Kakor rečeno: vemo, da bi tudi upravitelji s svoje strani lahko predložili nešteto pritožb in upravičenih protiučencev. Kje je torej krivda? Kako iskati in najti krivca, ali bolje: kako zdraviti te razmere, da ne bo prepada še globlji?

Nekateri so mnenja, da je to čisto enostavno, češ, naj pridejo vsi spori pred društveno razsodišče. Toda prepričane smo, da bi bila ta rešitev slabša kot sedanje zatišje v

težki soparici. Za to govori nešteto razlogov, od katerih ne moremo navesti najtehtnejših, da ne bi nehoti in po krivici vzbudile sum enostranosti. Poglejmo samo na rezultat takega razsodišča, odnosno razsodbe: na strani premaganega ali obsojenega bi ostala stokrat poglobljena mržnja.

Razen tega je odločilno tudi vprašanje, ali so vzroki nesporazumljenj vedno taki, to se pravi, tako otipljivi in konkretni, da bi spadali pred društveno razsodišče. Kdor pozna takšne razmere med upraviteljem in učiteljstvom ali tudi med posameznimi učnimi močmi na šoli, mora nad uspešnostjo razsodišča upravičeno dvomiti. Kajti to razmerje močno spominja na razmerje med zakonci, kjer mnogokdaj ni takega dogodka, da bi se lahko govorilo o vprašanju krivde pred sodiščem — a vendar je zakon pravi pekel. Ka-

Monopol učbenikov, zvezkov in učil

Ideja monopolizacije šolskih knjig, zvezkov in učil se mora razmotriti z več strani. Tri glavna stališča so, s katerimi zamoremo stvar razmatrati. V prvi vrsti pride v poštev gospodarski moment, v drugi čisto šolsko — metodično-didaktični, v tretji vrsti pa politično in splošno kulturni vidik.

V pisarni je z računom lahko dognati gospodarski efekt takega monopola. To tem bolj, ker ne bo treba nikakih nadzornih organov niti posebnih nagrad onim, ki bi odkrili nezakonito razpečevanje monopolskega blaga. Dohodek, ki bi ga država imela od tega, je prav lahko izračunati. Število učencev krat število knjig oziroma zvezkov krat cena. Vse to — manj režijski stroški, znaša toliko in toliko milijonov, ki so nov vir in nova postavka v državnem proračunu. Za isto toliko milijonov bi se analogno lahko znižala kakšna druga postavka ali pa bi se denar porabil za povzdigo naših šol in napredek obče prosvete. Tako izgleda stvar z ene strani, s strani, ki je za državno blagajno sončna — ni pa sončna za naše dosedanje založnice šolskih knjig in zvezkov. Učila — ona prava učila smo tako nabavljali iz inozemstva in jih še dobavljamo. Privatne tiskarne v državi imajo brez dvoma važno vzgojno nalogo, in iz tega razloga bi bilo edino prav, če bi se jim pustila tudi nadalje pravica izdajanja šolskih knjig in zvezkov. S tem bi bila omogočena konkurenca, ki je pri poslu te vrste neobhodno potrebna. S tem bi se dala založnicam

VSEBINA:

Potrebne glose.

Še dva predloga za finančni zakon.

Pereče vprašanje.

Monopol učbenikov, zvezkov in učil.

Brezposelna učiteljica o celibatu.

Prof. Ostere o naših mladinskih zborih.

Učiteljski pokret: Kaj je s slovenskim mladim učiteljstvom.

Rangna lista.

LISTEK: Štednja.

Splošne vesti. — Osebné zadeve. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.

kor zakonsko skupnost, tako tudi skupnost učiteljstva na šoli razdvaja tisoče malenkosti, ki so za neprizadete opazovalca smešne in ničeve, toda tam, kjer se kopičijo dan za dnem, lahko povzročijo globoko zagrenjenost, ali celo živčno depresijo. Strašno je živeti v ozračju, kjer ljudje smatrajo za svojo pravico, da preže drug na drugega, da zlonamereno stikajo za besedami svojega tovariša, da te besede, raje slabo tolmačijo kot dobro, da se vtikajo celo v privatne zadeve in se raznašajo po okraju. A ne samo to: sliši se celo, da prihajajo celi kupi anonimnih ovadb na razne oblastne instance.

Ali je čudno, da se spričo takih razmer mlado dekle, ki je prišlo, vse polno idealov, v vas, kjer je pričakovalo pobude od strani tovarišev, zapre vase ter ne najde poti iz sebe med ljudstvo? (Kako, saj ji je niti dom, niti šola s svojo neživljenjsko in abstraktno navlako nista pokazala!) In če iz svoje osamljenosti išče izhoda s pomočjo prijatelja, ki naj ga v njeno življenje privede inšerat, se brž najde tovariš, ki ji daje lekcije. Resnično te lekcije so bile dobre in pravilne — a potrebne prav tako za učitelje, kot za učiteljice. (Le da se učitelji ne poslužujejo inšerarov, ker je njim laže, dobiti sredstvo za preganjanje osamljenosti.) Toda kdo je kriv, da takih lekcij nismo prejeli tam, kjer nam bi jih morali dati pravočasno? Kajti ko bi se vsi posvečali tem vprašanjem, ki jih navaja in svetuje omenjeni tovariš, bi bilo pač tudi naše skupno življenje drugačno, na drugačnih temeljih, kot je danes. To se pravi: naše sožitje bi bilo bolj človeško, ker bi nam takšni problemi pokazali tudi naše življenje v drugačni luči ter bi nas učilo gledati v svojem bližnjem človeka. Danes pa se samo sprašujemo: kaj so moje pravice? Ali ne izvira vse zlo iz naše tradicionalne lastnosti: preveč uslužni navzgor, preoblastni navzdol?

Že iz teh bežnih, zgolj fragmentarnih misli moramo spoznati, da vprašanja med učiteljstvom in upraviteljem po šolah ne more zadovoljivo urediti ne oblastveno, ne stanovsko razsodišče, marveč da je to zgolj vprašanje naše samovzgoje — a seveda prej še naše domače in šolske vzgoje, o kateri govoriti je pa prepozno za generacije, ki prihajajo tu v poštev. Torej nam preostane le možnost samovzgoje, ki naj postavi naše medsebojne odnose na bolj moralno in bolj človeško raven.

Odsek učiteljic pri sekciji JUU Ljubljana.

prilika, da s pičlimi dobički, ki bi jih imele z izdajanjem šolskih knjig, širijo lepo knjigo, ki bo z monopolizacijo učbenikov morala kraveti. Ob kruh bi prišlo sto in sto družinskih očetov, delavcev v privatnih tiskarnah in v skladiščih in pisarnah založnic. Vse tiskarne in vse založnice so dovolj obdavčene, da ima država že po tej strani svoj zakoniti dohodek od izdaje učbenikov. Zaradi velike konkurence so bili učbeniki privatnega izdajanja kolikor mogoče poceni. — Državna izdajanja ne bodo imela tako nizko ceno — kar sklepamo iz tega, ker so tudi zvezki in tiskovine za urade v izdajanje državne tiskarne mnogo dražje, nego so izdaje privatnih založnic. Kljub višji ceni zvezki v kvaliteti ne morejo konkurirati s kvaliteto srednje privatne založnice — kar seveda pada v oči ne samo nam, ki moramo predpisane zvezke naročati iz zaloge državne tiskarne, ampak tudi tistim, ki te zvezke uporabljajo, in pa tistim, ki jih morajo drago plačevati.

Je pa še druga stvar, ki navidez govori v prid monopolizaciji. Če bi se za vso državo tiskali enotni učbeniki, bi jih državna tiskarna zamogla — če ne bi iskala zasluzka — prodajati zaradi velike naklade silno poceni, kar bi bilo za šolo zelo važno. Temu pa se upirata hkrati dva premisleka. Prvič je neizvedljivo, da bi se za vso državo tiskale enake knjige — kar je tudi že prodrlo, drugič pa državna tiskarna ne bo tiskala brez zasluzka — pa smo tam, kjer smo bili, samo da je pri-